

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УКРАЇНСЬКА МОВА
Науковий стиль мовлення

Практикум

Київ 2020

УДК 811.161.2-028.42:51(076.5)

У 455

Укладачі: О. О. Новікова, Л. В. Пазюра,
Н. М. Флегонтова – канд.пед.наук

Рецензент: Т. І. Довгодько – канд. пед. наук

*Затверджено методично-редакційною радою
Національного авіаційного університету
(протокол № _____ від _____)*

Українська мова. Науковий стиль мовлення: Практикум / укладачі:
О.О.Новікова, Л.В.Пазюра, Н.М.Флегонтова. – К., НАУ, 2020. – 64 с.

Зміст лексичного матеріалу практикуму охоплює базову лексику дисциплін «Креслення», «Математика», «Фізика», «Хімія», «Біологія», необхідну на етапі введення до предмета, та слугує підготовці слухачів до вивчення зазначених дисциплін. Практикум може бути використаний при навчанні іноземних слухачів підготовчих відділень, які опановують українську мову та прагнуть оволодіти основами наукової термінології.

Для слухачів-іноземців підготовчого відділення інженерно-технічних та медико-біологічних спеціальностей.

ЗМІСТ

Тема 1. КРЕСЛЯРСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ	4
Тема 2. ЛІНІЇ	6
Тема 3. ФОРМИ	8
Тема 4. МАСШТАБ	10
Тема 5. ЦИФРИ ТА ЧИСЛА	12
Тема 6. МАТЕМАТИЧНІ ЗНАКИ	15
Тема 7. АРИФМЕТИЧНІ ДІЇ	17
Тема 8. ЗВИЧАЙНІ ДРОБИ	19
Тема 9. ДЕСЯТКОВІ ДРОБИ	21
Тема 10. ПІДНЕСЕННЯ ДО СТЕПЕНЯ	22
Тема 11. ЩО ВИВЧАЄ ФІЗИКА?	24
Тема 12. МЕХАНІЧНИЙ РУХ. ТІЛО ВІДЛІКУ	25
Тема 13. ОБ'ЄКТИ ПРИРОДИ	28
Тема 14. ВІЛЬНЕ ПАДІННЯ	30
Тема 15. ФІЗИЧНІ ВЕЛИЧИНИ	32
Тема 16. СИЛА	35
Тема 17. ЩО ВИВЧАЄ БІОЛОГІЯ?	39
Тема 18. КЛІТИННА БУДОВА ЖИВИХ ОРГАНІЗМІВ	40
Тема 19. РОЗМНОЖЕННЯ Й РОЗВИТОК ОРГАНІЗМІВ	42
Тема 20. ТКАНИНИ Й СИСТЕМИ ОРГАНІВ ЛЮДСЬКОГО ОРГАНІЗМУ	44
Тема 21. ОРГАНИ, СИСТЕМИ ОРГАНІВ, ОРГАНІЗМ	46
Тема 22. ІСТОРИЧНИЙ РОЗВИТОК ОРГАНІЧНОГО СВІТУ	48
Тема 23. ЩО ТАКЕ ХІМІЯ?	52
Тема 24. РЕЧОВИНИ ТА ЇХНІ ВЛАСТИВОСТІ	56
Тема 25. АТОМИ. ЙОНИ. ХІМІЧНІ ЕЛЕМЕНТИ	59
Тема 26. ПРОСТІ Й СКЛАДНІ РЕЧОВИНИ. МЕТАЛИ І НЕМЕТАЛИ. МОЛЕКУЛИ	61
Тема 27. ХІМІЧНІ ФОРМУЛИ	63

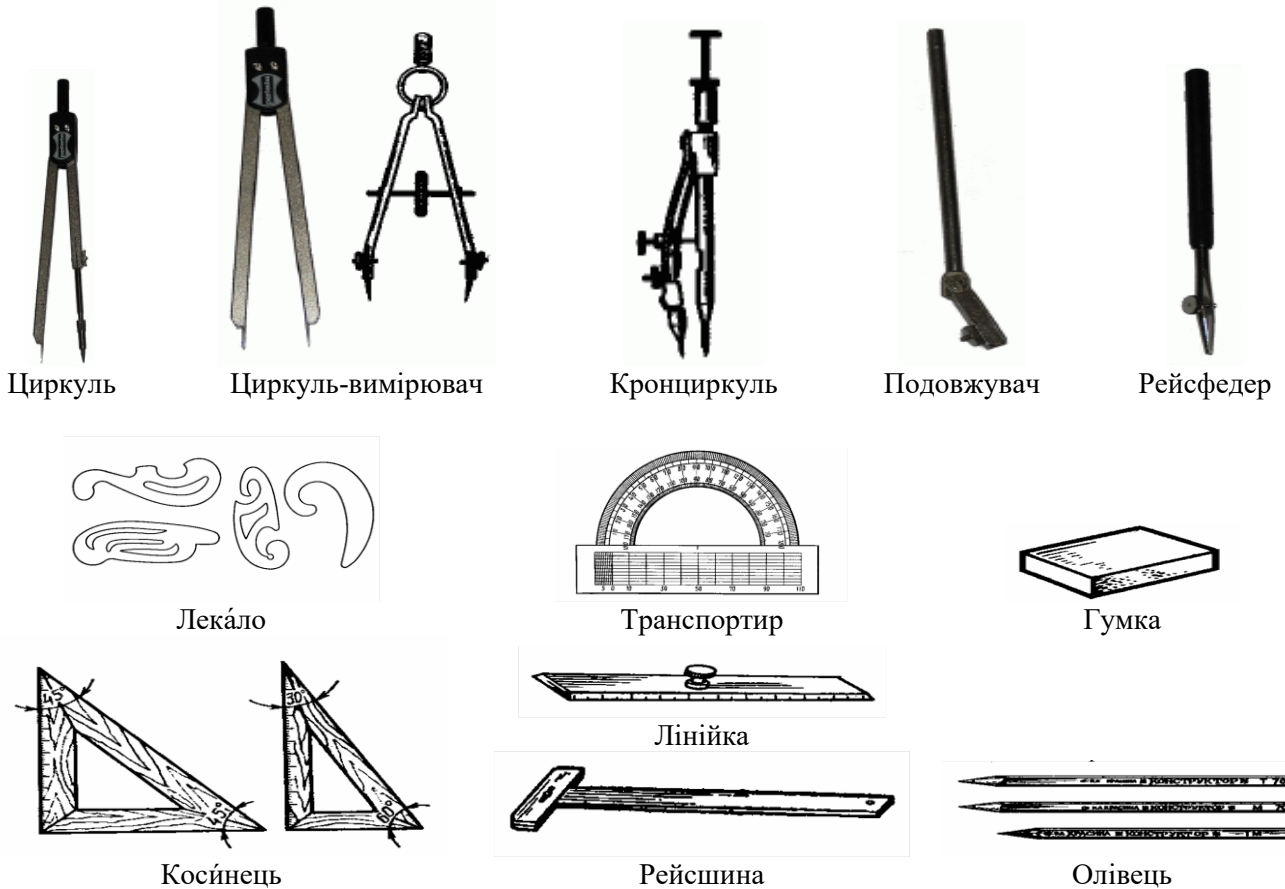
КРЕСЛЕННЯ

Тема 1. КРЕСЛЯРСЬКІ ІНСТРУМЕНТИ

Завдання 1. Слухайте, повторюйте нові слова. Перекладіть їх рідною мовою. Читайте.
креслення   ціркуль – ціркулі   ф́орма – ф́орми

графіка	ро́змір – ро́зміри	трику́тник – трику́тники
лі́нія – лі́нії	зобра́ження	транспорти́р – транспорти́ри
гу́мка – гу́мки	кресля́р – кресля́рі	докуме́нт – докуме́нти

Завдання 2. Слухайте. Повторюйте. Читайте.
Креслярські інструменти

Завдання 3. Заповніть таблицю. Пишіть.

Олівець, зображення, предмет, косинці, документ, лінія, лекало, гумки, лінійка, відстань, трикутник, креслення, форми.

<i>Він</i>	<i>Вона</i>	<i>Воно</i>	<i>Вони</i>

Завдання 4. Поставте подані слова в множині. Пишіть.

Зразок: гумка – гумки

КРЕСЛЕННЯ

Малюнок – _____, точка – _____, циркуль – _____, карта – _____,
 комп'ютер – _____, кут – _____, транспортир – _____, розмір – _____,
 предмет – _____, косинець – _____, лекало – _____.

Завдання 5. Заповніть таблицю. Пишіть.

Графічні, циркуль, вимірювати, креслярські, кронциркуль, лінійка, креслити, криві, трикутні, користуватися.

Що?	Які?	Що робити?

Завдання 6. Читайте слова. Поставте до них запитання. Пишіть.

Зразок: *малюнок – що?, малювати – що робити?*

Креслення – _____, креслярський – _____, креслити – _____, кресляр – _____.

Зображення – _____, зображати – _____, зображений – _____, зображувач – _____.

Графіка – _____, графічний – _____, графік – _____.

	що робити?			що?	
Зверніть увагу!	малювати	читати	➔	малювання	читання
	креслити	вимірювати		креслення	вимірювання
	зображати	висловлювати		зображення	висловлювання
		виконувати			виконання

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ

хто (В.1) креслить чим (В.5) <i>Ми креслимо олівцем.</i>	хто (В.1) користується чим (В.5) <i>Студент користується словником. Інженери користуються кресленнями.</i>
що робити за допомогою чого (В.2) <i>Креслити криву лінію за допомогою лекала. Висловлювати думку за допомогою зображення. Вимірювати кут за допомогою транспортира.</i>	

Завдання 7. Читайте текст.

Рисунки і географічні карти, схеми і креслення – все це **графічні зображення**. Графічними зображеннями люди користувались ще за багато століть до нашого часу. Раніше люди висловлювали свої думки за допомогою графічних зображень.

Креслення – це навчальний предмет, що містить відомості про виконання і читання креслень. Креслення широко застосовують у машинобудуванні, літакобудуванні, будівництві. Кресленнями користуються, наприклад, при розкрої одягу та взуття. Ландшафтні дизайнери користуються кресленнями, коли проектують парки та сквери. Студенти – майбутні інженери, обов'язково вивчають креслення. На уроці вони вчаться виконувати креслення.

Креслення – це графічний документ. Він визначає форму та розмір предмета. Креслення можна робити як на папері так і на комп'ютері.

Головні **креслярські інструменти**: олівець, циркуль, косинець, транспортир, лекало, гумка, кронциркуль, лінійка, рейшина. Прямі лінії креслять за допомогою лінійки, криві лінії – за допомогою лекала. Кути креслять за допомогою лінійки або косинця. Вимірюють кути транспортиром.

Завдання 7. Відповідайте на запитання.

1. Що таке графічні зображення? 2. Що таке креслення? 3. Де застосовують креслення?
4. Які креслярські інструменти ви знаєте? 5. За допомогою чого креслять прямі та криві лінії? 6. За допомогою чого вимірюють кути?

КРЕСЛЕННЯ

Завдання 8. Поставте подані словосполучення у множині. Пишіть.

Зразок: *простий олівець – прості олівці*

географічна карта – _____
графічне зображення – _____
навчальний предмет – _____
графічний документ – _____
креслярський інструмент – _____

Завдання 9. Поставте запитання до виділених слів. Пишіть.

Зразок: *Дизайнер користується кресленнями. – Хто користується кресленнями?*

1. Люди користувалися зображеннями. _____
2. Креслення застосовують у літакобудуванні. _____
3. Майбутні інженери вивчають креслення. _____
4. На уроці вони вчать креслити. _____
5. Креслення – це графічний документ. _____

Завдання 10. Закінчіть речення. Пишіть.

1. Навчальний предмет – креслення, містить відомості про _____
2. При розкрої одягу та взуття користуються _____
3. Кресленнями користуються в містах, коли _____
4. Креслення можна робити як на папері _____
5. За допомогою транспортира _____

Тема 2. ЛІНІЇ

Завдання 1. Слухайте, повторюйте нові слова. Перекладіть їх рідною мовою. Читайте.

твёрдість	вертикальний (-а, -е, -і)	косінець
графіт	кут – кути	горизонтальний (-а, -е, -і)
приладдя	шрифт – шрифти	рамка – рамки
перпендикулярний (-а, -е, -і)		

Завдання 2. Поставте подані слова в множині. Пишіть.

Зразок: *кут – кути*

Косинець – _____, рейшина – _____, напис – _____, шрифт – _____, рядок – _____, рамка – _____, нахил – _____, олівець – _____, лінійка – _____.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ

проводити що (В.4) = проведення чого (В.2) проводити <i>пряму, коло</i> = проведення <i>прямої, кола</i>
побудувати що (В.4) = побудова чого (В.2) побудувати <i>кут, пряму</i> = побудова <i>кута, прямої</i>
<i>проводити лінію = креслити лінію</i>

Завдання 3. Заповніть таблицю. Пишіть.

Тверді, графіт, виконувати, м'які, розмір, горизонтальні, проводити, похилі, виконувати, перпендикулярні, інструменти, рамка, будувати, нахил, креслити.

БІОЛОГІЯ

Тема 17. ЩО ВИВЧАЄ БІОЛОГІЯ?

Завдання 1. Слухайте, повторюйте нові слова. Перекладіть їх рідною мовою. Читайте.

істота – істоти

функція – функції

рослина – рослини

властивість – властивості

мікроскоп – мікроскопи

поверхня – поверхні

будова

організм – організми

досліджувати – дослідити

тварина – тварини

грунт

шкідливий (-а, -е, -і)

життєдіяльність

корисний (-а, -е, -і)

Завдання 2. Заповніть таблицю. Пишіть.

Дерево, птах, людина, властивості, гриб, природа, Сонце, живлення, тіла, рослини, розвиток, спадковість, ріст, об'єкт, розмноження, величини, наука.

<i>Він</i>	<i>Вона</i>	<i>Воно</i>	<i>Вони</i>

Завдання 3. Читайте слова. Поставте до них запитання. Пишіть.

Орган – _____, організм – _____, організація – _____.

Жити – _____, життя – _____, життєвий – _____, живий – _____.

Зріст – _____, рости – _____, рослина – _____, рослинний – _____.

Біолог – _____, біологія – _____, біологічний – _____.

ЗАПАМ'ЯТАЙТЕ!

що (В.1) вивчає кого / що (В.4) <i>Біологія вивчає живі організми.</i>	що (В.1) складається з чого (В.2) <i>Біологія складається з різних наук.</i>
що (В.1) оточує кого / що (В.4) <i>Природа оточує людину.</i>	що (В.) має зв'язок з чим (В.5) <i>Біологія має зв'язок з різними науками.</i>
що (В.1) відбувається де (В.6) <i>Кровообіг відбувається в судинах та венах.</i>	хто / що (В.1) поглинає що (В.4) <i>Живий організм поглинає кисень.</i>

Завдання 4. Читайте текст.

Нашу планету населяють різні живі істоти. Одні великі, а інші дуже маленькі. Їх можна побачити тільки через мікроскоп. Організми живуть скрізь: у морях, у невеликих калюжах, на ґрунті і в самому ґрунті, на поверхні і всередині живих істот. Усе живе, що населяє Землю, вивчає наука біологія.

Біологія – одна з найдавніших наук про природу, яка вивчає життя. Історія розвитку біології починається з античних часів: Аристотель, Теофраст (Давня Греція), Гален (Давній Рим), східні лікарі Аль-Джахіз, Авіцена, ібн Зухр, ібн-аль-Нафіз замислювалися над процесами, що відбувалися в природі, досліджували їх, робили наукові відкриття.

Сьогодні вчені-біологи вивчають особливості будови різних організмів, як вони живляться, ростуть, розмножуються, які умови проживання їм потрібні. І, звичайно, вчені хочуть знати, які організми корисні для людини, а які шкідливі.

БІОЛОГІЯ

Побудову організмів вивчають *морфологія* та *анатомія*. Процеси життєдіяльності – *фізіологія*. Існують інші біологічні науки: *ботаніка*, *фітологія*, *зоологія*, *екологія*, *мікробіологія*, *цитологія*, *вірусологія*, *мікологія* та інші.

Ботаніка вивчає рослини, *зоологія* – світ тварин, *мікологія* – гриби, *екологія* досліджує зв'язки різних організмів між собою і з навколишнім середовищем, *цитологія* – будову і життєдіяльність клітин.

Біологія має зв'язок з фізикою, хімією, географією та іншими науками про природу.

Біологія – це підгрунття (основа) для медичних досліджень. Біологія вивчає будову і функціонування живих організмів і зокрема людини.

Завдання 5. Відповідайте на запитання.

1. Що вивчає біологія? 2. Які біологічні науки вивчають життя? 3. Які живі організми ви знаєте? 4. З якими науками про природу біологія має зв'язок?

Завдання 6. Поставте прикметники в правильну форму. Пишіть.

Зразок: *жива істота, живий організм*

Живий: _____ організм, _____ клітина, _____ істота.

Навколишній: _____ світ, _____ середовище.

Хімічний: _____ речовини, _____ елемент, _____ сполука.

Характерний: _____ смак, _____ властивості, _____ форма.

Неживий: _____ природа, _____ об'єкт.

Завдання 7. Закінчіть речення. Пишіть.

1. Птахи, тварини, риби, рослини – це об'єкти _____
2. Живі істоти населяють _____
3. Усі організми залежать від _____
4. Навколишнє середовище – це _____
5. Природа оточує _____
6. Біологічні науки мають зв'язок з _____
7. Наука, яка вивчає живу природу, називається _____
8. Обмін речовин відбувається в _____
9. Дерево поглинає вуглекислий газ та _____

Завдання 8. Поставте запитання до виділених слів. Пишіть.

Зразок: *Біологія вивчає життя.* – *Що вивчає біологія?*

1. Різні *живі* істоти населяють нашу планету. – _____
2. Будову організму вивчає наука *анатомія*. – _____
3. Біологія *вивчає* будову і функціонування організмів живих істот (людини, тварин, рослин, грибів, мікробів). – _____

Тема 18.

КЛІТИННА БУДОВА ЖИВИХ ОРГАНІЗМІВ

Завдання 1. Слухайте, повторюйте нові слова. Перекладіть їх рідною мовою. Читайте.

клітіна – клітіни

система – системи

метаболізм

подрознення

компонент – компоненти

живітися

мембрана – мембрани

цитоплазма

елементарний (-а, -е, -і)

покривати – покрити

обмежувати – обмежити

розмножуватися

формула молекули кисню, яка складається з двох атомів Оксигену. Цю формулу читаємо: «о-два». Таку молекулу називають двохатомною. Двохатомні молекули містять прості речовини водень (H_2), хлор (Cl_2), бром (Br_2) тощо.

Хімічна формула молекули складної речовини складається з символів елементів, що входять до складу молекули, та індексів. Наприклад, H_2O – формула молекули води, яка містить два атоми Гідрогену та один атом Оксигену. Читати цю формулу потрібно так: «аш-два-о». Молекула вуглекислого газу містить один атом Карбону та два атоми Оксигену. Її формула CO_2 , яку читаємо «це-о-два».

У формулі йона додатково позначають його заряд – у верхньому індексі пишуть число, яке показує величину заряду, і знак (+ або –). Наприклад, йон Натрію має формулу Na^+ і читається «натрій-плюс»; йон Хлору має формулу Cl^- («хлор-мінус»), карбонат-йон має формулу CO_3^{2-} , що читається «це-о-три-два-мінус».

У формулі відображено *якісний* та *кількісний склад* молекули або речовини. *Якісний склад* – інформація про те, з яких атомів складається молекула, наприклад, молекула води складається з атомів Гідрогену і Оксигену, а молекула вуглекислого газу – з атомів Карбону і Оксигену. *Кількісний склад* показує, скільки атомів кожного виду міститься в молекулі. Наприклад, молекула води складається з двох атомів Гідрогену і одного атому Оксигену.

Для позначення двох і більше атомів /молекул використовують *коефіцієнти* – числа, які записують перед формулою: $2Na$, $5H_2O$.

Завдання 4. Відповідайте на запитання.

1. Що таке хімічні формули?
2. За допомогою чого вказують склад речовини у формулі?
3. Що є формулою атома?
4. З чого складається формула простої речовини?
5. З чого складається формула складної речовини?
6. Який склад має молекула води?
7. Що містить молекула вуглекислого газу?
8. Яку додаткову інформацію містить формула йона?
9. Про що інформує якісний склад речовини?
10. Що показує кількісний склад речовини?
11. Для чого використовують коефіцієнти?

Завдання 5. Пишіть формули словами.

Зразок: H_2O – аш-два-о

SO_3 – _____	$NaHCO_3$ – _____
V_2O_3 – _____	$NaHSO_4$ – _____
$CrOH_3$ – _____	HNO_2 – _____
$BaOH_2$ – _____	P_2O_3 – _____
$CuCl_2$ – _____	H_2SO_4 – _____
Fe – _____	N_2 – _____
$Ca^{2+}F_2$ – _____	$3CO_2$ – _____

Завдання 6. Поставте слова в дужках у правильну форму. Пишіть.

Зразок: Молекула складається (атоми). – Молекула складається з атомів.

1. Тіло має (форма). _____
2. Речовина має (властивість). _____
3. Молекула має (структура). _____
4. Атом має (будова). _____
5. Вода має (формула). _____
6. Цукор має (смак). _____
7. Крейда має (колір). _____
8. Побутовий газ має (запах). _____
9. Речовина складається (молекули). _____
10. Молекули складаються (атоми). _____
11. Складні речовини складаються (різні елементи). _____
12. Прості речовини складаються (один елемент). _____

Навчальне видання

УКРАЇНСЬКА МОВА. НАУКОВИЙ СТИЛЬ МОВЛЕННЯ

Практикум

Укладачі:

ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРІВНА НОВІКОВА

ЛЮДМИЛА ВОЛОДИМИРІВНА ПАЗЮРА

НАТАЛІЯ МИКОЛАЇВНА ФЛЕГОНТОВА